Id-Daqq tal-Qniepen fil-Folklor Malti

Saviour Camilleri

F'għodwa sielma u bikrija ta' xahar sajfi, stajt nisma' mill-bogħod ġejjin, ilħna ferrieħa ta' qniepen jinbandlu f'żiffa ħelwa mal-fwieħa taż-żahar mill-ġonna qrib u madwari għelieqi mifruxa jixirfu sal-irdumijiet li ħesrem jaqtgħu fil-baħar. Din ix-xena qanqlitni biex nikteb dan id-djarju fuq id-daqq tal-qniepen li jakkumpanjana f'ħajjitna s-sena kollha. Il-varjazzjonijiet tad-daqq tagħhom jimlew u jżewqu ġrajjietna fuq din l-art minn meta nkunu żgħar sa mewtna, fejn b'mod naturali nitgħallmu kif ninterpretahom u minnhom inkunu nafu x'okkażjoni hi, iċ-ċirkustanza, u l-avveniment iffesteġġjat.

Dawn id-drawwiet li baqgħu neżlin magħna mill-imgħoddi saru jagħmlu parti mill-folklor ta' dawn il gzejjer. Dan id-daqq tal-qniepen huwa ħolqa minn tiżwieqa ta' drawwiet oħra li jkomplu jsebbħu l-festi tagħna, il-Maltin. Għalhekk illum xtaqt inġedded is-sinifikat li kellhom dari u li llum dan naqas. Se nkun qed nirreferi għad-daqq tal-qniepen li nsibu mdendla waħda waħda f'kull arkata fil-kampnari tal-knejjes tagħna bil-qanpiena l-kbira ġeneralment tkun dejjem f' nofs il-kampnar.

Manjieri

Qabelxejn hemm tliet manjieri kif jindaqqu l-qniepen. Hemm l-ewwel mod li l-qanpiena titħarrek hi biex taħbat mal-ilsien. Hemm it-tieni

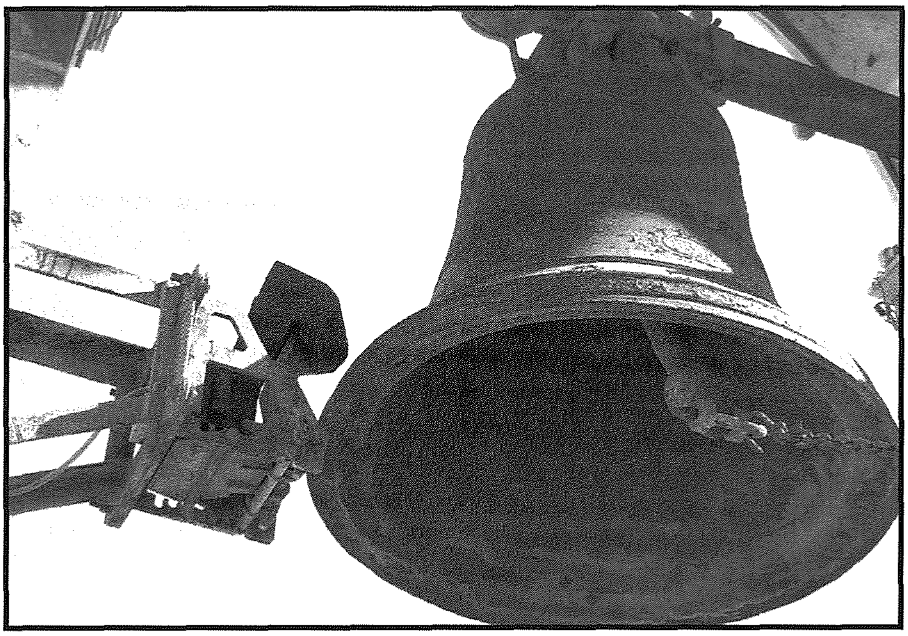

Dehra tal-martell li jagħti d-daqqiet fuq barra tal-qanpiena.

mod li hu speċi ta' martell li jagħti d-daqqiet fuq barra tal-qanpiena u l-aħħar, li jixxejjer l-ilsien biex jaħbat fuq iż-żewġ naħat ta' ġewwa tal-qanpiena. Dan l-aħħar mod huwa dak użat minna, l-Maltin. Il-qniepen jistgħu jindaqqu kemm minn isfel (aħna ngħidu li l-qniepen jinsabu gganġjati) u kemm minn fuq (u hekk issa il-qniepen ikunu żganġjati). Irrid ngħid, hawnhekk, li meta d-daqq isir minn fuq, id-daqq ikun isbaħ fit-tonatura minn dak li jsir minn isfel, għall-fatt li meta jkun minn fuq, l-ilsien jaħbat fuq iż-żewġ naħat tal-qanpiena, filwaqt li minn isfel, dan jaħbat fuq naħa waħda. Il-parti fejn jaħbat l-ilsien tissejjaħ 'pjaga' għax bit-tisbit kontinwu tal-ilsien iħabbat dejjem fuq l-istess lok, maż-żmien tkun saret selħa fil-qanpiena.

Metodu

Biex wieħed idoqq jew jibda jdoqq, m'hemmx xi għerf - l-aktar meta d-daqq ikun minn isfel - għax kemm jitfa' l-ingassa tal-ħabel f'saqajh waqt li b'idejh jaħfen il-ħabel, u xogħlu jkun, kemm jiġbed il-ħabel 'l isfel. Għall-kuntrarju, meta d-daqq ikun minn fuq, wieħed jaqbad il-ħabel tal-ilsien f'idejh u jibda jxenglu biex jibda jagħti tokk tokk, li għall-ewwel ikunu f'intervalli mbiegħda. Aktar ma jibda għaddej il-ħin, l-intervalli bejn tokk u ieħor jibdew jiqsaru u jibqgħu jiqsaru sakemm fl-aħħar tibda tindaqq il-qanpiena, biex b'hekk l-ilsien ikun beda jħabbat fuq iż-żewġ naħat.

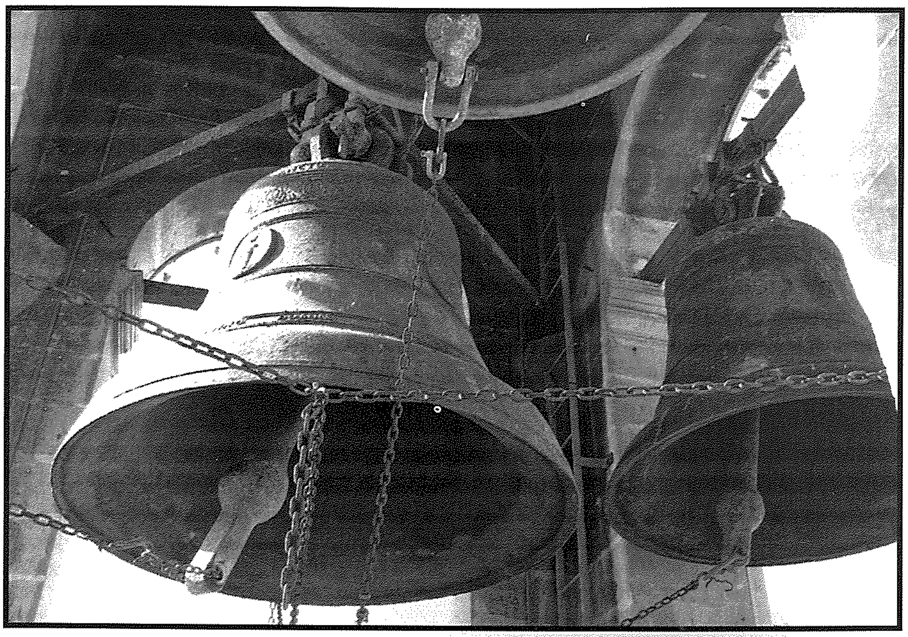

Dehra tal-qniepen kif ikunu gganġjati.

It-tokki ta' hija u tibda l-qanpiena, għandhom ikunu ftit b'saħħithom ħalli jinstemgħu sewwa, l-aktar meta tqis li hemm xi qniepen diġà qed jindaqqu filwaqt li jagħmel sabiħ ukoll li l-leħen tat-tokk jispikka iżjed minn tal-oħrajn. Biex id-daqq ikun aktar armonjuż, jaqbel ukoll, li t-tokk tal-qanpiena li qed tibda, ma jingħatax simultanjament ma' tokki ta' qanpiena oħra li qed tindaqq, ħalli ma tinstemax sabta waħda li fiha jintilfu li jkunu spjegati l-ħsejjes. Malli mbagħad, eżatt tibda doqq, il-ħoss għandu jitbaxxa ħafna u jidħol ħelu ħelu fl-armonija tal-oħrajn, bħal mużika *(minn forte għal diminuendo).*

Skop

Il-qniepen jindaqqu bi skop; iwassluna aħbar ta' xi ġrajja jew ċirkustanza partikulari għaddejja fil-komunità, tista' tkun ta' ferħ u kemm ta'niket. Fl-imgħoddi, in-nies fil-lokal, ma kellhomx it-teknoloġiji u l-arloġġi li hawn illum. Il-qniepen, kienu l-mezz ewlieni biex jgħarrfu lill-komunitajiet tagħhom b'dak li jkun qed iseħħ, isejħulhom għat-talb jew għal xi funzjoni ġewwa l-knisja barra li jżommuhom aġġornati fil-ħin. Dan id-daqq kien parti integrali mill-ħajja tal-poplu ta' dak iż-żmien. Kienet din ir-rabta komunitarja mal-ħsejjes tal-qniepen, li kienet iżomm il-bilanċ tal-ħajja għal bosta snin, u li ż-żmien niseġ fl-istess ħajja siekta xorta ta' kultura u tradizzjoni marbuta ma' dan id-daqq fejn ċerti minn dawn id-drawwiet baqgħu jinżammu sal-ġurnata tal-lum.

Xejriet ta' daqq

Ix-xejriet tad-daqq prinċipalment jinqasam fi tlieta: hemm il-moti li nassoċċjawhom ma' ġrajjiet ta'ferħ; hemm daqq kiebi bħal trepassjoni jew il-libra li nassoċċjawhom ma' ġrajjiet ta' niket u hemm daqq li jikkonsisti f'tokki b'intervalli speċifiċi skont iċ-ċirkustanza marbuta magħha.

Jekk nibdew minn tal-aħħar, insibu tokki tal-arloġġ li jimmarkaw l-ħin - is-sigħat u l-kwarti. Ma'dawn hemm tokki speċifiċi li simbolikament ikunu qed jaqsmu l-jum f'erba' taqsimiet; il-Paternoster, l-Angelus tat-tmienja, Angelus tan-nofsinhar, tokki tal-Ave Maria (dawn ikunu ma'nżul ix-xemx) u l-aħħar tokki jkunu tal-Imwiet – li jkunu għal ħabta tat-8:00 ta' filgħaxija. Dawn l-aħħar tokki ta' qabel jidħol il-lejl, jinġibdu biex ifakkruna li għandna naħsbu fil-mejtin tagħna qabel ma tintemm il-ġurnata.

Iżjed minn hekk, hemm tokki b'intervalli meqjusa li nirreferu għalihom bħala 'tnaqqir'. Dan it-tnaqqir jgħodd kemm bħala sinjal biex wieħed ikun infurmat b'dak li jkun għaddej fil-knisja (ġeneralment), kif ukoll biex isejjaħ in-nies tattendi għall-funzjoni reliġjuża li tkun se tibda.

Xorta ta'sinjali huma dawk f'quddiesa kantata solenni jew mhix

Paneġierku (jekk jinzerta jkun hemm)
Santu
Konsagrazzjoni

Xorta ta' sejħiet/stedin jinkludu:

Quddiesa tal-ħin
Għall-eżerċizzji u Via Sagra fi żmien ir-Randan
Għall-kanoniċi għall-għasar/ quddiesa konventwali tal-ħdud/ kolletta/terza
Għall-fratelli biex jakkumpanjaw fil-purċissjoni

Meta kien ikun hemm vjatku – (dari) kien ikun spiss. Għalkemm illum f' xi bnadi għadu joħroġ darba fis-sena - dan ikun Ħadd fuq l-Għid

Bejn servizz u ieħor, is-sensiela ta' tokki jew tnaqqir ivarja fit-temp u l-manjiera. Hekk in-nies tiddistingwi bejn servizz u ieħor. Jekk nieħdu eżempju ta' dan, ngħidu aħna, t-tnaqqir għall-fratelli, dan jikkonsistu f'sensiela ta' erba tokki konsekuttivi u mhux imbegħda b'intervall ħafif bejniethom għal tnax-il darba. Filwaqt li s-sejħiet għall-kanonċi jkunu b'żewġ qniepen zgħar jalternaw. Tokki oħra, pereżempju huma t-tokki ta' 33 wieħed biex isejħu n-nies għall-quddies.

Ngħaddu għall-mod l-ieħor ta'daqq; dak kiebi u għalhekk nassoċċjaw man-niket. Kelma teknika ta' dan id-daqq hija l-kelma 'glissando' fejn tisbit ta' tokki qawwija, waħda wara l-oħra, b'mod instantju, miż-żgħira sal-kbira joħolqu effett u sens ta' dieqa f'min jismagħhom.

Din il-bixra ta' daqq nistgħu naqsmuha fi tlieta:

1) *Libra*

Kull nhar ta' Ġimgħa fit-3.00 ta' wara nofsinhar. Din tfakkarna fil-mewt u l-passjoni ta' Sidna Ġesù

F'Novembru – ix-xahar tal-mejtin

2) *Trapassjoni*

Meta jmut xi ħadd

Waqt il-funeral

3) *Transitu*

Fil-mewt ta'qassis/kanonku, isqof jew Papa.

Mat-tħabbira tal-mewt, is-sagristan jibda jrempel (kelma teknika) jew jiġbed it-tokki bil-kbira, li l-ewwel ikunu mbegħdin u wara jispissjaw sakemm tispiċċa f'monologu. Din ix-xeħta ta' daqq ngħidulu 'transtu'. Wara li tkun spiċċat iddoqq il-qanpiena l-kbira waħedha għalhekk (monologu) għal xi minuti, din tkun akkumpanjata mill-'glissando'. Din id-darba u fil-każ tal-'libra', il-qniepen jindaqqu bil-kbar waqt li għall-fidili, id-daqq ikun biż-żgħar.

Hemm eċċezzjoni waħda: fil-mewt ta' tarbija flok mota lugubra, tindaqq mota ta'ferħ bl-iżgħar żewġ qniepen. Dan għaliex it-trabi huma innoċenti u qatt ma jkunu ġarrbu ħazen u proprju għalhekk imorru jgawdu 'l Alla mill-ewwel. Il-quddiesa tagħhom tissejjaħ '*de Angelis*' u fiha wkoll tingħad il-glorja. Din il-mota msejħa 'Frejħa'.

L-aħħar mod ta' daqq li baqgħalna naraw, hija il-mota. Dan id-daqq hu komuni magħna u nassoċċjawh mal-ferħ – komuni għax spiss nisimgħu dan it-tip ta'daqq. Fil-fatt, mota tismagħha anke meta mhijiex ġurnata ta' festa, tista' tkun għar-Rużarju u quddiesa ta' kuljum filgħaxija - naturalment mhux bil-qniepen il-kbar. Iżda kull nhar ta' Ħamis tindaqq mota filgħaxija bħala tifkira tat-twaqqif tal-Ewkaristija. Ta' min jgħid li din id-drawwa kienet inbdiet fl-Isla u l-Isqof Labini fl-1781 ħareġ ċirkulari biex din id-drawwa sabiħa tiġi estiża għall-parroċċi oħra.

Festi sekondarji/ewlenin u t-titular

Nibqgħu bl-istess mod ta' daqq, dak tal-*moti*. Minn issa 'l quddiem, fil-festi sekondarji, festi ewlenin jew kif ngħidulhom aħjar 'prima klassi' u t-titular, id-daqq huma esklussivament dak ta' moti

Fil-festi sekondarji jindaqqu moti bil-qniepen il-kbar fl-lejliet u nhar il-festa, imma mhux bil-kbira u tkun mota waħda ta' kwarta jew iżjed f'nofsinhar, filgħaxija u qabel jidħol il-lejl. Imbagħad l-istess nhar il-festa.

Dawk li huma festi ta' 'prima klassi' bħalma huma l-Milied, l-Għid u Santa Marija, il-qniepen jindaqqu kollha, u din id-darba bil-qanpiena l-kbira wkoll, u jistgħu jindaqqu erba'motijiet kemm lejliet u nhar il-festa li jibdew min-nofsinhar ta' lejlietha u jkomplu bl-istess tempijiet tas-sollennità, kif jindaqq għat-titular.

Fl-aħħar niġu għat-titular. F'ċerti nħawi bħal fil-Kottonera, minn xhur qabel il-festa, u bħala tħejjija spirtiwali għall-festa, ikun hemm jiem partikulari fost il-ġimgħa, li fihom tiġi ċċelebrata quddiesa kantata u tingħad il-kurunella – din hija drawwa antika li ġejja mill-antennati tagħna, bħall-*kwaranturi*. Ngħidu aħna, l-Isla u Bormla, għandhom is-*Sibtijiet*, San Lawrenz tal-Birgu, *l-Erbgħat* u San Duminku tal-Birgu wkoll, *it-Tlitiet*. Malli jispiċċaw dawn, tibda in-*novena* wkoll bi tħejjija għall-festa. Dawn huma disat ijiem ta' preparazzjoni ta' qabel il-festa sewwa, li fihom jingħad ir-Rużarju meditat, kurunella, il-quddiesa kantata, titkanta l-antifona, barka, u ċ-ċelebrazzjoni tagħlaq bl-innu. Kemm qabel jibdew is-*Sibtijiet* (li semmejna) kif ukoll qabel in-*novena* tindaqq mota bil-kbira u wara magħha jidħlu l- qniepen kollha, kif ukoll dawk tal-knejjes filjali li jinsabu fl-istess parroċċa, bħala preludju għall-festa li issa tkun qed toqrob.

Drawwa sabiħa li baqgħet tinżamm fil-Kottonera hija li bħala ħbiberija u għaqda reġjunali, il-qniepen ta' dawn il-parroċċi jdoqqu meta xi waħda minn dawn il-parroċċi tkun qed tiċċelebra l-festa tagħha u dan isir fit-Te Deum u fil-ħruġ tal-purċissjoni rispettivament

L-erba'moti tas-sollennità

U hekk nidħlu fis-sollennità tal-festa. Wara li jitkanta it-*Te Deum*, il-festa tkun daħlet fl-aqwa tagħha - aħna ngħidu. Malli jkunu nofsinhar neqsin għoxrin jew anke qabel, jibdew it-tokki bil-kbira sa nofsinhar. Dawn ikunu s-sinjal ta'nofsinhar, li fl-lejliet u nhar il-festa, dawn it-tokki jindaqqu minn kmieni biex bit-tkarkir tagħhom juru b'liema sollennità sejrin jindaqqu l-qniepen f'dawn il-jiem ta' festa filwaqt li jnisslu ċertu ferħ f'qalb in-nies tal-lokal, issa li l-festa qiegħda magħna. Nistħajjel dawn il-qniepen qed jgħidu lin-nies, "ifirħu intom ukoll nies ta' din il-belt/raħal bħalma, aħna, l-qniepen, ferħana bid-diwi tagħna qed nagħmlu atmosfera ħelwa u ferrieħa bid-daqq tagħna". Għalhekk f'xi knejjes, l-ilsna tal-qniepen jiżżejnu biċ-ċfuf jew girlanda tal-karti kuluriti fil-jiem tal-festa. Dan biex juru li anke l-qniepen iridu jiddandnu fil-jiem tal-festa u jagħmlu parti minn dan il-

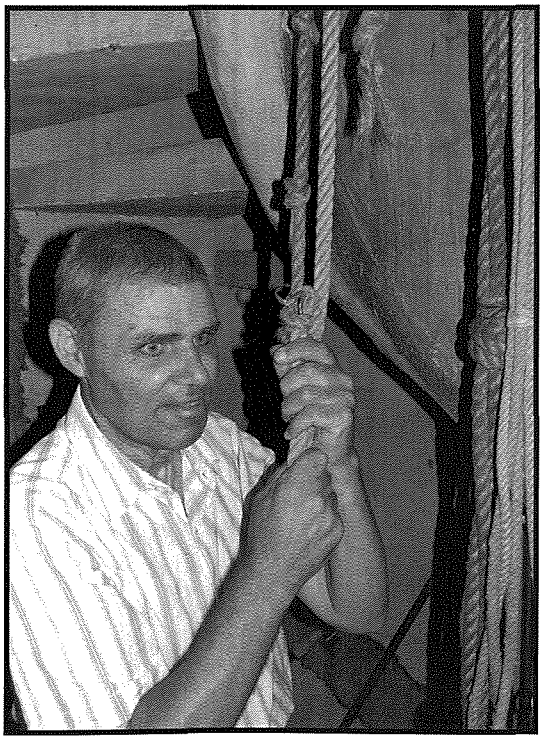

Il-qanpiena tindaqq minn isfel permezz tal-ġbid tal-ħabel hekk kif il-qanpiena tkun gganġjata. (Fir-ritratt jidher is-Sur Joe Cutajar).

Fir-ritratti jidhru ż-żewġ kampnari tal-Bażilika ta' Marija Bambina, l-Isla.

ferħ li ġġib magħha l-festa. Il-parti tagħhom se tkun li jwasslu leħinhom bil-kbir u bla nikta. Saħansitra salqniepen hawn min jidlek biż-żejt maħruq biex jidhru jleqqu minn isfel; bħal xeddulhom libsa oħra fi żmien tal-festa

Malli jispiċċa l-aħħar tokk f'nofsinhar, jibdew l-ewwel erba' moti minn sensiela ta' erbgħa u għoxrin mota miġburin erbgħa erbgħa kull darba, bil-qniepen il-kbar. Din il-ħannieqa ta' erba' moti jerġgħu jindaqqu għall-ewwel għasar kif ukoll wara li jispiċċaw il-funzjonijiet tal-knisja, għall ħabta tat-8:30pm. L-għada jerga' jkun hemm l-istess moti; qabel il-Quddiesa l-Kbira (kantanta bil-vuċijiet), f'nofsinhar u l-aħħar erba', qabel it-tieni għasar. Kull darba li jindaqqu, dawn l-erba' moti jieħdu madwar siegħa u nofs, b'intervall ħafif bejn mota u oħra. Qabel kull mota jinġibed tokk, jgħidulu 't-tokk tar-rifsa'. Ukoll wara kull mota, ikun hemm xi tokki: Tokk wieħed, ifisser għall-ewwel mota; żewġ tokki, għat-tieni mota; it-tielet, tliet tokki u r-raba'(l-aħħar) mota, jinġibdu disgħa, u dawn tal-aħħar, ikunu jimmarkaw l-għeluq tal-erba' moti; jgħarrfu li wasal il-ħin biex tinbeda l-funzjoni ġewwa l-knisja. Dawn it-tokki ta' wara l-moti, jsiru biss meta fil-knisja se jkun hemm xi servizz - ara f'nofsinhar u tard billejl, għax fil-knisja ma jkun hemm xejn, dawn it-tokki ta' wara l-moti ma jindaqqux. L-iskop ta' dawn ittokki ta' wara kull mota, (meta se ssir xi funzjoni fil-knisja ġdarih) kien, biex in-nies ikollha tagħrifa kemm baqa' ħin biex tibda l-funzjoni u hekku tattendi għaliha.

Tagħrif li tajjeb li jingħata hawnhekk huwa, li għalkemm ilmoti kollha tista' tgħid, jibdew miżżgħira għall-kbira u jispiċċaw millkbira għaż-żgħira, fil-kottonera u xi nħawi oħra, dawn il-moti jvarjaw fil-manjiera tad-daqq, l-aktar fittieni u t-tielet mota. Dan isir, biex id-daqq jinżel aktar ħelu għall-widna u ma tkunx ħaġa ripetittiva. Għaddilettanti, dawn iż-żewġ moti jkunu jridu jdoqquhom huma, għaliex fihom joħorġu l-element armonjuż f'dik li hi teknika u l-kelma użata hawnhekk hija 'jqabbluhom', iġifieri, meta għandek, ngħidu aħna, iż-żewġt iqniepen il-kbar idoqqu waħedhom, u inti, waqt li qiegħed iddoqq, ma tħallix iż-żewġ ilsna jahbtu simultanjament mal-qanpiena, iżda li wieħed imur kontra l-ieħor

Barra dawn l-erba'u għoxrin motijat li semmejna, hemm moti oħrajn li jindaqqu waqt ħinijiet partikulari f'xi servizz fil-knisja u dawn ġieli jkunu b'manjieri tad-daqq xorta oħra li jingħażel minn daqq ieħor, ngħidu aħna; *glorji*, *magnificat* f' kull għasar, *transulazzjoni*, *barkiet*, mota ta'sbiħ il-jum f'nhar il-festa - Il-Birgu għadhom iżommu sħiħ ma' din l-użanza li barra li jdoqqu l-*Paternoster* xi 3.30 ta' filgħodu, idoqqu mota ferriħija ta' kwarta u jsejħulha 'mota tal-ferħa' - ta'sbiħ il-jum'. Terġa' jkun hemm mota oħra ta' għeluq il-festa, u mhux l-inqas, il-*purċissjoni* – baqa' xi nhawi li d-daqq fil-purċissjoni jibqa' sejjer mingħajr waqfien ta' xejn (xi erba' sigħat

daqq). Ma' dawn insemmu wkoll it-tnaqqir li jsir għall-panegierku waqt il-Quddiesa l-Kbira u għall-fratelli. Sinjali oħra ta' tokki huma fis-santu u l-konsagrazzjoni tal-quddiesa kantata u għall-quddies lett, barra t-tokki tal-Paternoster u l-ħinijiet tal-jum kif semmejniehom aktar 'il fuq. U hekk, tista' tgħid, inkunu ġbarna d-daqq kollu ta' matul il-jumejn tas-sollennità tal-festa, iġifieri minn lejlietha f'nofsinhar sal-aħħar mota ta'għeluq il-festa (wara l-barka).

Għeluq

Skont il-vjaġġaturi, G. Cockburn, P. Williams, meta dawn kienu hawn Malta fil-bidu tal-amministrazzjoni Ingliża stqarrew li l-qniepen f'Malta, qatt ma kienu jieqfu jdoqqu - imkien ieħor - lanqas fi Sqallija li kienet imsemmija għad-daqq tal-qniepen u nippreċiża 'never cease ringing here night or day"..... "at no other place, not even Sicily, of bell-ringing notoriety"

Iżda issa jkollna nammettu li ż-żmien inbidel, u l-qniepen ma għadx għandhom l-importanza li kellhom dari għax barra li anke d-daqq naqas, min idoqqhom naqsu sew u xi knejjes ġà daħħlu s-sistema elettronika. Ilha wkoll li nqatgħet id-drawwa li nies mill-lokal idoqqu huma stess fil-ġranet tal-festa. Għaldaqstant kienu inħolqu xi gajjijiet ta' xi erbgħa jew ħames min-nies li kienu jissejħu biex jieħdu l-inkarigu kollu tad-daqq f'lejliet u nhar il-festa. Niftakar wieħed mill-gajjiet kienu jorqdu f'kamra fil-kampnar għax barra li kienu jdumu jdoqqu tard lejlietha, l-għada, d-daqq, kien jibda minn kmieni ħafna u trasport minn u 'l hawn ma kienx ikun hemm.

Lanqas in-nies ma għadhiex in-nies ta'dari għax iż-żmien ibiddel in-nies miegħu. Illum saru jdejquha l-qniepen u saret aktar tiggosta ħsejjes sfrenati jew imqanżħa ta'dinja moderna u laxka milli ilħna hennej u naturali li bħal strument ieħor qegħdin biex jagħtu glorja lil Alla.

Fl-aħħar, ma rridux nagħmlu bħall-qniepen li waqt li dawn isejħu n-nies għas-servizzi fil-knisja jibqgħu huma stess sajma u barra u sajma għall-ħniena tal-elementi.

Bibljografija:

John Formosa, Bell-Ringing in Maltese History (1800 – 1870) paper study p.151

Nail Secrets
Operated by:
Rachelle Cutajar
... with years of experience
• Gel extensions • Fabulous Nail Art • Manicures • Pedicures
Address: 26, Carmel Street, Fgura, Malta
Mob: (+356) 9989 9723
27% Discount on Full Set 15% Discount on Infills